

Maarit Manninen 2005. Säätiöt Suomessa. Cuporen julkaisuja 7/2005. ISBN 952-5573-08-7, ISSN 1795-1739. Toinen muuttamaton painos.

TIIVISTELMÄ

Kyseessä on Säätiötutkimus-hankkeen loppuraportti. Säätiötutkimus-hankkeen tarkoituksena on ollut toteuttaa Suomen säätiöitä koskeva kansallinen survey-tutkimus osana *Dimension of the Foundation Sector in the European Union*-hanketta. *European Foundation Centre* (EFC) on koordinoanut tutkimushanketta ja pääasiallisena tiedonkeruun välineenä on käytetty EFC:n laatimaa lomaketta. Tutkimuksen rahoittajana on toiminut Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry ja toteuttajana Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, kulttuuripolitiikan oppiaine.

Tutkimuksen aineisto hankittiin postikyselyllä marras-joulukuussa 2003. Kysely lähetettiin kaikille niille säätiöille, jotka olivat ilmoittaneet yhteystietonsa Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisterille sekä yhdelletoista merkittäviä (yli 100 000 euroa/vuosi) apurahoja myöntävälle rekisteröidylle yhdistykselle. Tutkimuksen perusjoukko muodostui 2560 säätiöstä ja 11 yhdistyksestä. Kyselyn palautti 788 vastaajaa eli vastausprosentiksi tuli 31. Aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin SPSS-tilasto-ohjelmistolla.

Aineiston säätiöt ovat tyypillisesti itsenäisiä. Säätiöt ovat useimmiten yksityisen henkilön tai muun yksityisen yhteisön tai säätiön perustamia ja tavallisesti ne on perustettu 1950-luvun jälkeen. Kansainvälisen INCPO-luokituksen mukaan säätiöiden tarkoitus liittyy kulttuuriin ja harrastustoimintaan (27 %), koulutukseen ja tutkimukseen (24 %) sekä kehittämiseen ja asumiseen (15 %). Aineiston säätiöistä 451 ilmoitti jakaneensa vuonna 2001 avustuksia, apurahoja ja/tai palkintoja.

Säätiöiden palveluksessa oli vuonna 2001 yhteensä noin 5600 henkilöä ja vuotta myöhemmin noin 5900 henkilöä, mikä on henkilötövuosina liki 3500. Eniten työllistävät toiminnalliset säätiöt, joihin on työsuhteessa keskimäärin noin 30 henkilöä. Keskimääräistä lukua nostavat kuitenkin huomattavasti muutamat säätiöt, joiden palveluksessa on runsaasti henkilöstöä, sillä noin kahdella kolmasosalla aineiston säätiöistä ei ollut lainkaan palkattua henkilöstöä. Apurahasäätiöt ja sekamallin mukaiset säätiöt työllistävät toiminnallisia säätiöitä huomattavasti vähemmän johtuen säätiöiden toiminnan erilaisesta luonteesta. Säätiöissä työskenteli tarkasteluvuosina yhteensä noin 5500 vapaaehtoistyöntekijää. Vapaaehtoistyöntekijöitä oli eniten apurahasäätiöissä.

Säätiöiden varallisuus omaisuuden kirjanpitoarvon mukaan oli vuonna 2001 yhteensä noin 5,2 miljardia euroa ja vuonna 2002 noin 4,9 miljardia euroa. Säätiöiden varallisuus on siis hieman laskenut. Keskimäärin suomalaisen säätiön varallisuus omaisuuden kirjanpitoarvon mukaan on noin seitsemän miljoonaa euroa, mutta säätiöiden varallisuus vaihtelee kuitenkin 1000 eurosta yli 800 miljoonaan euroon. Noin puolet vastanneista säätiöistä ilmoittaa varallisuutensa olevan alle viisi miljoonaa euroa.

Säätiöiden yhteenlasketut kokonaistulot olivat vuonna 2001 noin 525 miljoonaa euroa ja vuonna 2002 noin 570 miljoonaa euroa. Säätiöt jakoivat avustuksia, apurahoja ja palkintoja vuonna 2001 yhteensä noin 110 miljoonaa euroa ja vuotta myöhemmin noin 120 miljoonaa euroa. Muuhun tarkoituksen mukaiseen toimintaan säätiöt käyttivät vuonna 2001 yhteensä noin 235 miljoonaa euroa ja vuonna 2002 noin 255 miljoonaa euroa. Muuhun tarkoituksen mukaiseen toimintaan käytetyillä menoilla tarkoitetaan säätiön omia toimintamuotoja, joiden kautta säätiö toteuttaa

tarkoitustaan (esimerkiksi säätiön projektit, hankkeet ja ohjelmat sekä esimerkiksi oppilaitoksen tai muun vastaavan laitoksen ylläpitokulut). Muita toimintamenoja, joihin sisältyvät muun muassa hallintokulut, oli säätiöillä yhteensä noin 50 miljoonaa euroa. Säätiöt käyttivät tarkasteluvuosina siis lähes 70 % tuloistaan ja lähes 90 % menoistaan avustuksiin, apurahoihin ja palkintoihin sekä muuhun tarkoituksen mukaiseen toimintaan.

Säätiöiden vuonna 2001 yhteensä jakamasta tuesta noin 32 % kohdistui koulutukseen ja alkuopetukseen (96 miljoonaa euroa) sekä noin 16 % paikallisyhteisön kehittämiseen ja asumiseen (48 miljoonaa euroa). Jaetusta tuesta taas noin 14 % kohdistui terveyteen (42 miljoonaa euroa) ja noin 11 % humanistisille tieteille (33 miljoonaa). Säätiöiden tyypillisimmät tuen kohderyhminä olivat puolestaan tieteenharjoittajat ja opiskelijat, jotka saivat jaetusta tuesta yhteensä noin 60 % eli 140 miljoonaa euroa. Lähes kaikki säätiöt ilmoittivat toimivansa kokonaan paikallisella ja/tai kansallisella tasolla. Tyypillisesti säätiöt jakoivat tukensa apurahoina ja palkintoina tai toteuttivat säätiön tarkoitusta toimintansa kautta. Säätiöiden jakamasta tuesta kohdistui yksilöille noin 70 % ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille noin 20 %.

Suomen EU-jäsenyys ja toimintaympäristön kansainvälistyminen eivät useinkaan ole merkittävästi vaikuttaneet säätiöiden toimintaan: vain vajaa neljäsosa (23 %) arvioi kansainvälistymisellä ja Suomen EU-jäsenyydellä olleen vaikutusta säätiön toimintaan. Enemmistössä säätiöistä sekä työsuhteessa olevan henkilöstön että vapaaehtoistyöntekijöiden määrä on pysynyt viimeisen viiden vuoden aikana ennallaan. Toiminnallisista säätiöistä kuitenkin noin 40 % ilmoittaa työntekijämääränsä kasvaneen. Noin puolet vastaajista ilmoitti jaettujen avustuksien ja apurahojen määrän kasvaneen viimeisen viiden vuoden aikana. Säätiöt näyttävät suhtautuvan tulevaisuuteen myönteisesti ja enemmistö arvioi toiminnan jatkuvan entiseen tapaan ilman suurempia muutoksia.